

ISSN (Print) 2616-678X
ISSN (Online) 2663-1288

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің

ХАБАРШЫСЫ

BULLETIN

of L.N. Gumilyov
Eurasian National University

ВЕСТНИК

Евразийского национального
университета имени Л.Н. Гумилева

ФИЛОЛОГИЯ сериясы
Серия **ФИЛОЛОГИЯ**
PHILOLOGY Series

№3(128)/2019

1995 жылдан бастап шығады

Издается с 1995 года

Founded in 1995

Жылына 4 рет шығады

Выходит 4 раза в год

Published 4 times a year

Нұр-Сұлтан, 2019

Nur-Sultan, 2019

Нур-Султан, 2019

Бас редакторы **Дихан Қамзабекұлы**
филология ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА академигі (Қазақстан)

Бас редактордың орынбасары **Шолпан Жарқынбекова**
филология ғылымдарының докторы, проф. (Қазақстан)

Редакция алқасы

Аскер оғлы Рамиз	Ф.ғ.д., проф. (Әзербайжан)
Ақматалиев Абдылдажан	Ф.ғ.д., проф. (Қырғызстан)
Бахтикиреева Улданай	Ф.ғ.д., проф. (Ресей)
Беженару Людмила	Ф.ғ.д., проф. (Румыния)
Бейсембаева Жанаргүл	Ф.ғ.к. (Қазақстан)
Біжкенова Айгүл	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Жақыпов Жантас	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Журавлева Евгения	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Жаң Динжиң	PhD, проф. (Қытай)
Ескеева Мағрипа	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Ержласун Гүлжанат	PhD, ассоц. проф. (Түркия)
Қасқабасов Сейіт	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Негимов Серік	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Нұрғали Қадиша	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Нуриева Фануза	Ф.ғ.д., проф. (РФ, Татарстан)
Райхл Карл	Ф.ғ.д., проф. (Германия)
Рахманов Носимхан	Ф.ғ.д., проф. (Өзбекстан)
Риверс Уильям Патрик	PhD, проф. (АҚШ)
Сәтенова Серікгүл	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Султанов Казбек	Ф.ғ.д., проф. (Ресей)
Тәжібаева Сәуле	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Хисамитдинова Фирдаус	Ф.ғ.д., проф. (РФ, Башқұртстан)
Чернявская Валерия	Ф.ғ.д., проф. (Ресей)
Шәріп Амантай	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Шәріпова Гүлбану	Ф.ғ.к., доцент м.а. (Қазақстан)
Экиджи Метин	PhD, проф. (Түркия)
Янковский Генрих	PhD, проф. (Польша)

Редакцияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Қ.Сәтбаев к-сі, 2, 402 каб.

Тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31-413)

E-mail: vest_phil@enu.kz

Жауапты редактор, компьютерде беттеген: Илияс Құрманғалиев

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы. ФИЛОЛОГИЯ сериясы
Меншіктенуші: ҚР БжҒМ «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті» ШЖҚ РМК
ҚР Ақпарат және коммуникациялар министрлігінде 27.03.2018 ж. №16996-Ж тіркеу куәлігімен тіркелген.
Мерзімділігі: жылына 4 рет. Тиражы: 35 дана
Типографияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Қажымұқан к-сі, 12/1,
тел.: +7(7172)709-500 (ішкі 31413)

© Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті

Editor-in-Chief **Dikhan Kamzabekuly**
Doctor of philology, academician of NAS RK (Kazakhstan)

Deputy Editor-in-Chief **Zharkynbekova Sholpan**
Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)

Editorial board

Asker ogly Ramiz	Doctor of philology, Prof. (Azerbaijan)
Akmataliyev Abdildajan	Doctor of philology, Prof. (Kyrgyzstan)
Bakhtikireeva Uldanai	Doctor of philology, Prof. (Russia)
Beisembayeva Zhanargul	Can. of philology (Kazakhstan)
Bezhenaru Lyudmila	Doctor of philology, Prof. (Romania)
Bizhkenova Aigul	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Chernyavskaya Valeriya	Doctor of philology, Prof. (Russia)
Erzhiasun Güljanat	PhD, assos. Prof. (Turkey)
Yeskeyeva Magripa	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Henryk Jankowski	PhD, Prof. (Poland)
Kaskabassov Seit	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Khisamitdinova Firdaus	Doctor of philology, Prof. (RF, Bashkortostan)
Metin Ekiji	PhD, Prof. (Turkey)
Negimov Serik	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Nurgali Kadisha	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Nurieva Fanuza	Doctor of philology, Prof. (RF, Tatarstan)
Reichl Karl	Doctor of philology, Prof. (Germany)
Rakhmanov Nasimhon	Doctor of philology, Prof. (Uzbekistan)
Rivers William Patrick	PhD, Prof. (USA)
Satenova Serikkul	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Sultanov Kazbek	Doctor of philology, Prof. (Russia)
Sharip Amantay	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Sharipova Gulbanu	Can. of philology, assos. Prof. (Kazakhstan)
Tazhybayeva Saule	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Zhakypov Zhantas	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Zhang Dingjing	PhD, Prof. (China)
Zhuravleva Yevgeniya	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)

Editorial address: 2, Satbayev str., of. 402, Nur-Sultan, Kazakhstan, 010008
Tel.: +7(7172) 709-500 (ext. 31-413)
E-mail: vest_phil@enu.kz

Executive editor, computer layout: Ilyas Kurmangalyev

Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University PHILOLOGY Series

Owner: Republican State Enterprise in the capacity of economic conduct «L.N.Gumilyov Eurasian National University» Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan

Registered by Ministry of Information and Communication of the Republic of Kazakhstan. Registration certificate No 16996-Ж from 27.03.2018

Periodicity: 4 times a year Circulation: 35 copies

Address of printing house: 12/1 Kazhimukan str., Nur-Sultan, Kazakhstan 010008; tel.: +7(7172) 709-500 (ext. 31413)

© L.N. Gumilyov Eurasian National University

Главный редактор **Дихан Камзабекулы**
доктор филологических наук, академик НАН РК (Казахстан)

Зам. главного редактора **Шолпан Жаркынбекова**
доктор филологических наук, проф. (Казахстан)

Редакционная коллегия

Аскероглы Рамиз	Д.ф.н., проф. (Азербайджан)
Акматалиев Абдылдажан	Д.ф.н., проф. (Киргизстан)
Бахтикиреева Улданай	Д.ф.н., проф. (Россия)
Беженару Людмила	Д.ф.н., проф. (Румыния)
Бейсембаева Жанаргуль	К.ф.н. (Казахстан)
Бижкенова Айгуль	Д.ф.н., проф. (Казахстан)
Жакыпов Жантас	Д.ф.н., проф. (Казахстан)
Жан Динжин	PhD, проф. (Китай)
Журавлева Евгения	Д.ф.н., проф. (Казахстан)
Ескеева Магрипа	Д.ф.н., проф. (Казахстан)
Ержласун Гульжанат	PhD, ассоц. проф. (Турция)
Каскабасов Сейит	Д.ф.н., проф. (Казахстан)
Негимов Серик	Д.ф.н., проф. (Казахстан)
Нургали Кадиша	Д.ф.н., проф. (Казахстан)
Нуриева Фануза	Д.ф.н., проф. (РФ, Татарстан)
Райхл Карл	Д.ф.н., проф. (Германия)
Рахманов Насимхон	Д.ф.н., проф. (Узбекистан)
Риверс Уильям Патрик	PhD, проф. (США)
Сатенова Серикгуль	Д.ф.н., проф. (Казахстан)
Султанов Казбек	Д.ф.н., проф. (Россия)
Тажибаева Сауле	Д.ф.н., проф. (Казахстан)
Хисамитдинова Фирдаус	Д.ф.н., проф. (РФ, Башкортостан)
Чернявская Валерия	Д.ф.н., проф. (Россия)
Шарип Амантай	Д.ф.н., проф. (Казахстан)
Шарипова Гульбану	К.ф.н., и.о. доцент (Казахстан)
Экиджи Метин	PhD, проф. (Турция)
Янковский Хенрих	PhD, проф. (Польша)

Адрес редакции: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. К.Сатпаева, 2, каб. 402

Тел.: +7(7172) 709-500 (вн. 31-413)

E-mail: vest_phil@enu.kz

Ответственный редактор, компьютерная верстка: Ильяс Курмангалиев

Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. Серия ФИЛОЛОГИЯ

Собственник: РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК

Зарегистрирован Министерством информации и коммуникаций РК под номером №16996-Ж от 27.03.2018г.

Периодичность: 4 раза в год Тираж: 35 экземпляров

Адрес типографии: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. Кажимукана, 12/1, тел.: +7(7172)709-500

(вн. 31413)

© Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева

Мазмұны

Фольклор және әдебиеттану

<i>Арыққарақызы Е. Түрік ақыны Гүлай Сормагештің поэзиясы (Балалар туындыларының ерекшелігі)</i>	<i>8-14</i>
<i>Баекенова А., Тұрысбек Р. Эпистолярлық мұра: хаттар мен хаттасулар (Сәбит Мұқанов жазбалары негізінде)</i>	<i>15-22</i>
<i>Қожашев М. Жамбылдың айтыс өнері: синкреттілік пен шеберлік</i>	<i>23-29</i>
<i>Мусайева И. Әзербайжан классикалық әдебиетіндегі роман жанрының генезисі</i>	<i>30-43</i>
<i>Назарова А., Мансұров Н. «Мифологем» терминінің этимологиялық сипаты</i>	<i>44-50</i>
<i>Рысқұлбекова С., Дүйсенгазы С. Тәуелсіздік толғаулары: негізі мен қазіргі үрдісі</i>	<i>51-58</i>
<i>Сыдықбаева А., Аймұхамбет Ж. Қазіргі қазақ әңгімесіндегі антропоморфизм көрінісі (Асқар Алтайдың «Кентавр» әңгімесі бойынша)</i>	<i>59-67</i>
<i>Тебегенов Т., Қожашев М. Жамбыл - Ұлы дала жыршысы</i>	<i>68-73</i>

Лингвистика және әдістеме

<i>Абдуова Б. Маманның кәсіби тілдік құзыреттілігі: дерек пен бағдар</i>	<i>74-82</i>
<i>Ержуманова А., Елубай А. Ағылшын тіліндегі Indefinite аспектісі: диахрония мен синхронияда дамуы</i>	<i>83-91</i>
<i>Жұмағұлова В., Кәрімова Б. Қоғамдық санаға ықпал етудегі БАҚ-тың лингвокогнитивтік мүмкіндіктері</i>	<i>92-99</i>
<i>Исенова Ф. Студенттердің жазбаша құзыреттілігін қалыптастырудағы академиялық эссе және оның рөлі</i>	<i>100-106</i>
<i>Құсайынова Ж. Синтаксистік құрылымдағы актуалдану, деактуалдану құбылыстарының грамматикалық заңдылықтарға ықпалы</i>	<i>107-114</i>
<i>Логинова М., Жарқынбекова Ш. Гуманитарлық білім парадигмасындағы «нарратив» түсінігі</i>	<i>115-128</i>
<i>Мамаева Г. Түбі бір түркі терминдері</i>	<i>129-136</i>
<i>Осокина Д., Мұрзалина Б. Ретроним – жаңа ағылшын терминдерін жасаудың амалы</i>	<i>137-145</i>
<i>Сарекенова Қ., Тұрарханова Қ. Қазақ және түрік тілдеріндегі тыныс алу жүйесіне қатысты тұрақты тіркестердің ерекшеліктері</i>	<i>146-152</i>
<i>Шахпұтова З., Нуртазина М. Лингвистиканың бинарлық қарама-қарсылықтары – әлемнің тілдік бейнесіндегі концептуализация тәсілі</i>	<i>153-164</i>

Contents

Folklore and Literary Studies

<i>Arikkarakzy E.</i> Poetry of the Turkish poet Gulay Sormagech (Features of children's works)	8-14
<i>Bayekenova A., Turysbek R.</i> Epistolary Heritage: Letters and Correspondence (based on correspondence of Sabit Mukanov)	15-22
<i>Kozhashev M.</i> Zhambul's Improvisational Art: Syncretism and Word Mastery	23-29
<i>Musaeva I.</i> Genesis of the Novel in Classical Azerbaijani Literature	30-43
<i>Nazarova A., Mansyrov N.</i> Etymological Characteristics of the Term «Mythologeme»	44-50
<i>Ryskulbekova S., Duysengazy S.</i> Independence of Tolgau: Fundamentals and Current Trends	51-58
<i>Sydykbaeva A., Aimukhambet Zh.</i> Manifestation of Anthropomorphism in Modern Kazakh Story (based on Askar Altai's story «Centauri»)	59-67
<i>Tebergenov T., Kozhashev M.</i> Zhambyl - Poet of the Great Steppe	68-73

Linguistics and methodics

<i>Abduova B.</i> Professional Language competence: Facts and Direction	74-82
<i>Erzhumanova A., Elubai A.</i> English Indefinite Aspect: Development in Diachrony and Synchrony	83-91
<i>Zhumagulova V., Karimova B.</i> Linguo-Cognitive Opportunities of Mass Media in Manipulating Public Consciousness	92-99
<i>Issenova F.</i> Academic Essay and Its Role in the Formation of Students' Written Competence	100-106
<i>Kussaiynova Zh.</i> Influence of Actualization and Deactualization Phenomena on Syntactic Laws	107-114
<i>Loginova M., Zharkynbekova Sh.</i> The concept of «narrative» in the paradigm of humanitarian knowledge	115-128
<i>Mamayeva G.</i> Single-rooted Turkic terms	129-136
<i>Ossokina D., Murzalina B.</i> Retronym as a Mean of Formation of New English Terms	137-145
<i>Sarekenova K., Turarkhanova K.</i> Features of Phraseological Units Related to Human Respiratory System in Kazakh and Turkish	146-152
<i>Shakhputova Z., Nurtazina M.</i> Linguistic Binary Oppositions As a Way of Conceptualization of Linguistic World View	153-164

Содержание

Фольклор и литературоведение

<i>Арыккарақызы Е.</i> Поэзия турецкого поэта Гулая Сормагеча (Особенности детских произведений)	8-14
<i>Баекенова А., Турысбек Р.</i> Эпистолярное наследие: письма и переписки (по материалам переписки Сабита Муканова)	15-22
<i>Кожашев М.</i> Импровизаторское искусство Жамбыла: синкретизм и мастерство слова	23-29
<i>Мусайева И.</i> Генезис романа в классической азербайджанской литературе ...	30-43
<i>Назарова А., Мансуров Н.</i> Этимологическая характеристика термина «мифологема»	44-50
<i>Рыскулбекова С., Дуйсенгазы С.</i> Толгау независимости: основы и современные тенденции	51-58
<i>Сыдыкбаева А., Аймухамбет Ж.</i> Проявление антропоморфизма в современном казахском рассказе (По рассказу «Кентавр» Аскара Алтая)	59-67
<i>Тебегенов Т., Кожашев М.</i> Жамбыл – поэт Великой степи	68-73

Лингвистика и методика

<i>Абдуова Б.</i> Профессиональная языковая компетентность: факты и направление ...	74-82
<i>Ержуманова А., Елубай А.</i> Indefinite аспект английского языка: развитие в диахронии и синхронии	83-91
<i>Жумагулова В., Каримова Г.</i> Лингвокогнитивные возможности СМИ в воздействии на общественное сознание	92-99
<i>Исенова Ф.</i> Академическое эссе и его роль в формировании письменной компетенции студентов	100-106
<i>Кусаинова Ж.</i> Влияние явлений актуализации, деактуализации на синтаксические закономерности	107-114
<i>Логинова М., Жаркынбекова Ш.</i> Понятие «нарратив» в парадигме гуманитарного знания	115-128
<i>Мамаева Г.</i> Однокорневые тюркские термины	129-136
<i>Осокина Д., Мурзалина Б.</i> Ретроним как средство образования новых английских терминов	137-145
<i>Сарекенова К., Турарханова К.</i> Особенности фразеологических единиц, связанных с системой дыхания человека на казахском и турецком языках	146-152
<i>Шахпуртова З., Нуртазина М.</i> Лингвистические бинарные оппозиции как способ концептуализации языковой картины мира	153-164

XFTAP 16.01.33

Анеля Назарова, Нұрлан Мансұров

Қожа Ахмет Ясауи ат. Халықаралық қазақ-түрік университеті, Түркістан, Қазақстан
(E-mail: nazar_anel@mail.ru)

«Мифологем» терминінің этимологиялық сипаты

Аңдатпа. Адамзаттың қалыптасып даму сатысында оның мәдениетін, әдет-ғұрпы мен салт-дәстүрін, ұлттық ерекшеліктерін зерттеу қазіргі таңда маңыздылыққа ие. Адамның қоршаған ортаны түсінуде ой-санасының жетілуі қоғамдық мәдени өмірінде әлеуметтік мәнге ие болды. Кез-келген этностың мәдениеті миф арқылы танылады. Миф арқылы халықтың рухы, оның болмысы, табиғаты мен өмірі көрінеді. Мақалада швейцарлық танымал философ әрі психолог К.Г. Юнг есімімен байланысты маңызды ұғым - «мифологем» терминінің этимологиялық мағынасы қарастырылды.

Зерттеу жұмысының негізгі тұжырымдамасы бойынша зерттеуші-ғалымдардың терминге байланысты ой-пікірлері мен терминологиялық сөздіктердегі анықтамалары назарға алынды. Кез-келген этникалық топтың ұлттық жадында сақталған, әрбір ұлттың мәдениетінде көрініс тбатын «мифологема» термині сипатталды. Терминнің мағынасын ашуда «архетип-мифоним-мифологем-мифема» ұғымдарының байланысы айқындалды. Жұмысты талдау барысында терминге берілген анықтамалар жүйеленді.

Түйін сөздер: миф, мифология, мифологем, мифема, мифтік сюжет.

DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-678X-2019-128-3-44-50>

Кіріспе. Әлемдік жаһандану үдерісіне байланысты білім беру тенденцияларына сай ғылыми құбылыстарды пәнаралық зерттеу үрдісі бүгінде жиі белең алуда. Қазіргі таңда философия, психология, когнитивті ғылым, әлеуметтану, теология, мәдениеттану сынды пәндердің өзекті парадигмаларының бірі антропоцентристік бағытқа, яғни «адам тұлғасы мен өзін-өзі тануына» негізделген. Кез келген ұлттың болмысы мен дүниетанымының тамыры тарих қойнауынан көрініс табады. Ал осы тарихи құндылық ұлт тірегі мәдениет арқылы айқындалады. Ұлттық құндылық пен мәдениет тілмен тікелей байланысты. Жалпы адамзаттың өткерген тарихы мен өмір шындығы, адамның өзін-өзі мен қоршаған дүниені танудағы таным-тәжірибесі тіл арқылы көрініс табады.

Кез-келген этностың мәдениетінің өмірлік шарты миф арқылы көрінеді. Жалпы адамзат дамуындағы әлем мен осы ғаламда өзін-өзі тануда мыңдаған жылдар бойы сақталған мифтік аңыздар арқылы өрістейді. Мифте халықтың рухы, оның болмысы, табиғаты мен өмірі сынды ойлар көрініс табады.

Миф – гуманитарлық салалардың, атап айтқанда, философия, әдебиет, мәдениет, психология, тарих салаларының зерттеу тақырыбы, яғни гуманитарлық білім саласында тұрақты қолданылуда және бүгінгі таңда әдебиет пен өнер салаларында мәдени феноменге ие термин.

Мифті зерттеуші американдық ғалымдар (Г.Франкфорт, Дж.Уильсон, Т.Якобсон) миф жайлы көзқарастарында «алғашқы қауымдық адамдар үшін айнала қоршаған орта жансыз бос дүние емес, керісінше, барлық заттар жанды болып көрінді. Адамдардан бастап жан-жануарлар, өсімдіктер, сондай-ақ, табиғи құбылыстары – найзағай, көлеңке, орман-тоғай, тіпті, аңға шыққанда сүрініп кеткен тасқа дейін жанды нәрселер» ретінде саналғанын айтады.[1, 26 б.]. Осыған сәйкес табиғат жаратылыстарының адам мен табиғат арасындағы байланыстырушы сипатта болғандығын байқаймыз. Алғашқы қауым өкілдерінің күнделікті тұрмысы мен өмір тәжірибесінен туған таным-түсінігі, өмір-салты, ішкі сезім-түйсігінің нәтижесінде қалыптасқан ойлау жүйесі екендігін түсінеміз. Ал Ә.Қоңыратбаевтың пікірінше «Адамзат ұрпағының балғын, бала кезеңінде олар жаратылыстың те-

рең сырларын білмеді, табиғаттың алдында өздерінің дәрменсіздіктерін сезді. Сондықтан күнге, отқа, найзағайға, тағы да басқа дәл сондай қаһарлы табиғат құбылыстарына табыну, оларды құдай санап сыйыну белең алды. Бұл әдет-ғұрып, жоралғылардан кейін мифтер, аңыз-әңгімелер, фольклорлық шығармалар туды» [2, 86 б.]. Осы тұрғыдан алғанда, біз алғашқы кезде көпшіліктің сол кезде ойлау және таным әрекеттері абстракті түсініктерді қабылдағанын, уақыт пен кеңістік, объект пен субъект сынды дүниелерді айыра алмағанын байқаймыз. С.Қасқабасов өз еңбегінде «көне мифтің функциясы – таза практикалық функция, жаратылысты танып-білу. Алайда, бұл таным процесі мифтік санаға негізделген» - деп жазады [3, 81 б.].

Бұл ретте, миф – тарихи уақыт пен географиялық кеңістікте, мәдени, тарихи, саяси-әлеуметтік тұрғысынан тіршілік етіп келе жатқан ғалам мен адамзаттың пайда болуы, адамзат қоғамының қалыптасуы мен оған әсер ететін факторларды айқындататын білімдер жиынтығы деген тұжырым жасаймыз. Олай болса, миф – ойдан шығарылған жасанды дүние ретінде емес, сол дәуірде өмір сүрген халық шындығы ретінде, яғни, «ақиқат» болып есептелінетін, халықтың рухани, мәдени-тарихи тәжірибесіне сүйене отырып, адамдардың стереотиптік тұрғыдағы ақиқат-шындығы деп қарағанымыз жөн» [4, 21 б.]. Ертедегі адамдардың дүниеге деген көзқарасы, әлем танудағы ақиқат танымы мен ата-бабаларымыздың түпкі танымындағы әлем мен ғаламды жаратушылар жайлы пенделердің бастапқы түсінігі миф арқылы танылды. Мифтің басты функциясы – әлемді тануда дүниенің жаратылысы мен оның пайда болуын түсіндіру. Мифтік образдар жүйесіне табиғаттың жаратылыс күштерінен бастап (Аспан, Жер, Су) мен Тәңір иелері, жер асты әлеміндегі пенделер мен құбыжықтар, ғажайып күшке ие батырлар, перілер мен дәулер және т.б жатады.

Демек, мұндай ұғым сол дәуірде өмір сүрген адамдардың басынан кешкен оқиғаларын санамен қабылдап, қисынды деп таныған ақиқат шындығының көрінісі. Тарих қойнауында жатқан түрлі тасқа салынған суреттер, тасқа қашалып жазылған мәтін тізбектері, миф пен қолжазба түрінде жазылған кітаптар мен деректер көзін сол кездегі адамзат тарихындағы рухани танымын байқатады. Миф (грек тілінен аударғанда «дәстүр», «аңыз») – басты кейіпкерлері құдайлар, батырлар, түрлі ғажайып күшке ие жаратылыс иелері жайлы баяндайтын көркемдік бояуы мен нақты идеясы бар, қызықты сюжетке толы аңыз.

З.Қабдоловтың «Сөз өнері» еңбегінде «Миф – «адам баласының сәбилігі туралы» шежіре; ендеше, оның біздер үшін таным тарапындағы мәні де үлкен» және тәрбиелік рөл атқарған әдеби туындылар» деген тұжырымы назар аударарлық [5, 37 б.]. Мазмұны терең мифке толы аңыздар эстетикалық және тәрбиелік мәнге ие әдеби туындылардың қатарында екені орынды. Өйткені алғашқы қауымдағы қоғам мүшелерінің әлем мен дүниені түсінудегі таным көрінісі де миф арқылы көрініс тапты.

Адамзат тарихының ерте кезеңдерінде әлемді танып, таңғажайып әңгімелердегі құдайлар мен кейіпкерлердің әрекеттерін түсіну және қабылдау тәсілі, сол халықтың рухани мәдениеті мен өркениетінің көне формасы – мифология (гректің «mythos» - аңыз, ертегі, «logos» - ілім, білім). Сыртқы дүние мен адам, сана мен сезім, объективті дүние мен субъективті дүние арасында мифологиялық тұрғыдан шекара болмады, барлығын тұтас дүние деп қарады. Мифология – ежелгі адамдардың табиғат құбылыстарын түсіну мен Әлемді түсіндіруге деген рухани қажеттіліктерінің нәтижесі. Миф тарихи тұрғыда әлемді танудың алғашқы формасы болып саналса, мифология – адам мен табиғат құбылыстарының, ғарыш пен кеңістіктің байланысын түсінудің және бейнелеудің көркемдік тәсілі болып табылады. Дүниені танудың бұл формасы табиғат күштерін адамдармен салыстыру арқылы жүзеге асырылды. Алғашқы қауымда өмір сүрген адамдардың таным-түсінігінен құрылған мифтер үлкен жүйеге – мифологияға айналды. Жалпы адамзаттың көне рухани дүниетанымының көрінісі және миф пен мифтік дүниетаным, мифологиялық аңыздар мен ондағы түпкі идея мен мотивтер желісін қарастыратын ғылым – мифология.

Бұл тұрғыда миф пен мифология ұғымдары бөлек екі сала ретінде де қарастырылады. Оның бірі – ауыз әдебиетінің бір саласы ретінде қарап, мифологияға әдеби бағам жасау арқылы, оның қалыптасуы мен тілдік ерекшелік сипаты мен үрдісін қарастыру болса, екінші, мифті ауыз әдебиеті саласының ауқымынан бөлек, дербес-дара (гуманитарлық ғылымдардың әдістемесіне сүйенетін) ғылыми пән ретінде қарастыру. Осы айтып отырған ғылыми пән мен ғылыми саланы дамыта қарастырудың теориялық-әдістемелік-терминологиялық жүйесін қалыптастыру бүгінгі қажеттіліктердің бірі.

Міне, сондықтан мифке толы оқиғалар желісі, сюжеттер мен мифологемаға толы мәтіндерге мифологиялық талдау жасау ХХ ғасырдан бастап қолға алынып, қызығушылық тудырды. Мифтің қазіргі заманғы теориясы, атап айтқанда, автордың мифологиялық санасының негізгі құрылымдық элементі болып табылатын «мифологем» терминінің түсінігін анықтау мәселесі күрделі процесс болып саналады. Миф, әлемнің мифологиялық бейнесі, әлемнің тілдік бейнесі, архетип, мифологема тақырыптарына қатысты жұмыстар баршылық. Ғылыми терминология мәселесі кез келген білім саласының, соның ішінде фольклористика, яғни фольклорлық зертеулерде де өзекті. Ғалымдар бір терминнің этимологиялық тұрғыда мәнін ашу үшін әртүрлі мағына жиегінде түсіндіруді қажет етеді және осындай құбылыстар түрлі лексемаларға алып келеді. Жалпы, фольклористика ілімінде жаңа басқа «сәнді» терминнің пайда болуымен келісуімізге болады. Ғылыми тілде «мифологем» термині ХХ ғасырдың басында қолданыла бастады. Бұл термин де ғылыми тұрғыда мәнін ашуды, түсіндіруді, этимологиялық талдауды қажет етеді.

Тақырыптың сипаты. «Мифологем» – ұғымын алғаш рет қолданысқа швейцарлық психоаналитик К.Г. Юнг енгізді. Оның пікірінше, бұл термин *«ішкі жан дүниенің терең сырын білдіретін психикалық көрініс»* және оның бұл тұжырымы арқылы психология саласымен байланыстырғаны байқалады.

«Мифологем» (грек тілінде μῦθος –ертегі, аңыз, λόγος– ой) – әртүрлі халықтардың мәдениетінде әмбебап және жаһандық тұрғыда көрініс табатын сюжеттер желілері мен кейіпкер-образ бейнелерді сипаттайды. Аталмыш термин өзіндік табиғатқа ие жаңа түсінікті қалыптастыруға негіз болатын мифологиялық дереккөз.

Бұл терминді испан мифологы А. Альварес Миранда кеңінен қолданып, классикалық анықтамасы ретінде: *«мифологем – мифте көрініс табатын саналы немесе интуитивті ерекше бейне-образдар»* деген түсініктеме береді. . И.М.Дьяконов мифологемді *«мифтік сюжеттің жалпы мазмұнын анықтайтын біртекті қатарлардың қайталануына қабілетті кейіпкерлер мен жағдаяттар»* -деп пайымдады [6, 191 б.].

Мифологем мифтің сюжеттік желісінде көрініс табатын, өмірдің қайнар көзін мәңгілікке қайтаруда мифологияның метасюжеттік рөлін атқарады. В.А.Маслова «мифологем – бұл миф үшін маңызды сипат алатын кейіпкер немесе жағдаят, яғни мифтен мифке ауыса алатын «басты кейіпкер»» деген тұжырымдаманы алға тартады [7, 38 б.]. Біріншіден, миф құрылымы мифке жататын барлық элементтер арқылы қалыптасады. Мифтің барлық элементтері этностардың ұлттық танымында болса, миф өздігінен кросс мәдени тұрғысынан маңыздылыққа ие болады. Екіншіден, миф құрылымына тек кейіпкер мен жағдайларды ғана емес, сонымен қатар нысандарды (объект) да жатқызамыз. В.А.Маслованың мифологем терминіне ұсынған анықтамасына сүйене отырып, мифологемнің екі түрін келесідей жіктеуге болады: мифологем-кейіпкер және мифологем-жағдаят (ситуация).

Мифологем – бұл әлемнің тілдік көрінісінде жоғары маңыздылыққа ие мифологиялық образдарды сипаттайтын термин. Психоаналитик Д.Холлис бұл терминге ерекше назар аударып: *«мифологем – бұл мифтік идея немесе мотив»* деген түсініктеме береді. Сонымен қатар бірнеше мифологемалардың қосындысы арқылы тұтас миф қалыптастыратындығын айтады.

Мифологем терминінің этимологиялық мағынасын ашуда сөздіктерде берілген анықтамаларға зер салатын болсақ: А. Кузнецованың редакциялануымен шыққан «Түсіндірме сөздікте»: «әртүрлі халықтардың мифтерінде кездесетін қайталанатын тақырып, әрі мифтің ажырамас бөлігі» делінсе, Н. Ушаковтың «Орыс тілі» сөздігінде: «мифологиялық сюжеттің құрамдас бөлігі – мифологема» екендігі беріледі. Ал, «Шығыс славян фольклоры» атты терминологиялық сөздікте «мифологема – дербес мағынасы бар мифологиялық жүйенің бірлігі» сынды дефинициялар келтірілген. Мифологем когнитивті тұрғыда мифтің қандай да бір аспектісін тұтас ретінде қабылдайтын көп деңгейлі құрылымдық элементтер жиынтығын көрсетеді.

Зерттеу нысанының анықтамалары. Зерттеуші ғалымдар арасында мифологема ұғымына қатысты нақты анықтаманың әлі қалыптаспағанын анықтауымызға болады. Тиісінше, терминнің мағынасын ашу мен оның дефинициясын анықтау мәселесі өзіндік маңызды сипат алады. Мифологем жайлы біршама зерттеушілердің пайымдауы бойынша: «мифологема – мифологиялық материал және мифті жасаудың негізі» (К.Г.Юнг) [8, 37 б.], «мифтік сюжеттің бір бөлігі және мифтік кейіпкер жайлы айтылуы», «дәстүрлі мәдени және әдеби парадигмалар жүйесінде құрылған дербес авторлық образ» (Ю.Вишницкая) [9, 57 б.], «мифологиялық дискурстың ең кіші бірлігі болып саналатын мифтік ойлаудың константасы, мифтік сапасын сақтап қалған танымдық бейне» (С.Гуцол) [10, 103 б.], «ақиқат-шындықты бейнелейтін нақты символдық тәсіл» (О.Коляда) [11, 97 б.], «мифологиялық жүйеде жиі қайталанатын тұрақты бейнелер мен мотивтер» (Т.Бовсуновская) [12, 49 б.]. Отандық зерттеушілер арасында «Қазақ поэзиясындағы аққу мифологемі» атты мақаласында Ж.Ә. Айтмұхамбетова «мифологем – мифтік санадан бастау алған, жаратылыс тылсымы мен кие-қасиет туралы ұғымдарды бойына сіңірген дара бейне әрі тұрақты мотив» деген анықтама береді [13, 26 б.].

Келтірілген анықтамалар арқылы «*мифологем – бұл мифтің фундаментальді элементі мен кез-келген мифтің мотиві мен тұрақты бейнелері*» екендігін анықтаймыз.

Әрбір ұлттың мәдениетінде мәдени тәжірибесіне сүйенетін жалпы дүниетанымның ерекшеліктерін айқындайтын мифологемдер бар. Айталық, белгілі бір батырлар жырындағы мифологемдердің қолданысын салыстыру арқылы түрлі этностар арасындағы мәдениеттердің байланысы мен диффузияның бар-жоғын анықтауға болады. Бұл тәсіл мифтердің кең ауқымын салыстырмалы-тарихи тұрғыда зерттеу арқылы әлемдегі түрлі халықтардың мифтерінде бірқатар тақырыптар мен мотивтер желісі қайталануын анықтауға мүмкіндік береді. Сондай-ақ бұл ежелгі халықтардың әлем мен қоршаған құбылыстарды танудың бір құралы екендігін көрсетеді.

Халықтардың мәдениетін байланыстыратын мифологемалар сонымен қатар, этностар болмысының дүниетанымын анықтауда этнопсихология мен әлеуметтік мәдени салаларымен байланысты екендігін көрсетеді. Сондықтан бұл термин тек қана әдебиеттанушылар мен фольклористердің ғана емес, сонымен бірге: психологтар, мәдениеттанушылар, этнографтар мен әлеуметтанушылардың да зерттеу тақырыбы ретінде қарастырылады.

О.И. Хайрулина «мифологем» терминін лингвистикаға қарағанда мәдениеттану саласының зерттеу тақырыбына жақын екендігін алға тартады. Себебі, мифтік сана ретінде синкреттік, иррационалдық қабылдау деңгейінде әлемнің ерекше тұтас бейнесін жасау процесінің құрамдас бөлігі болып табылатындығын айтады. [14, 19 б.]. Осы тұжырымға сәйкес әлемнің тұтас бейнесінің нақты көрінісін жасауда мифологемаға этникалық, аймақтық ерекшеліктердің өзара әсер ететінін ескергеніміз жөн.

Ежелгі дәуірден келе жатқан дәстүр бойынша сақталған «құдайлардың және құдайға ұқсас жаратылыстардың хикаялары мен баяндаулары, батырлық шайқастар, қаһармандық тұстары мен ерліктері, жерасты әлеміне саяхат» сынды образдар жүйесін мифологемге жатқызамыз. Сонымен, мифологем этникалық топтағы адам тағдыры мен

ұлт тағдырының мәнін түсіндіруде әрдайым мифтің бір бөлігі болып танылады. Осылайша, мифологем – архетиптің, оның көркемдік тұрғыда өңделген формасының дамыған бейнесі.

Мифтік таным түсінік жайлы отандық және шетелдік әдебиет басылымдарының еңбектері баршылық. Алайда, отандық пен шетелдік тілші ғалымдардың арасында бұл терминнің қолдану аясы ғылыми зерттеу жұмыстарында әртүрлі аталынууда (мифоним, мифема, мифологема және т.б). сондықтан да зерттеушілер архетип-мифоним-мифологема-мифема сынды терминдерді ажырата алмайды:

- Архетип – адам санасында сақталып келе жатқан бастапқы образ;
- Мифоним – мифтерде, эпопея-ертегілер мен жырлардағы кез келген ономастикалық кеңістік аясындағы атау;

- Мифема – көркем шығармада мифологиялық кейіпкер мен деректің қолданылуы;
- Мифологем – мифологиялық сюжет не мотивтің түсіндірілуі;

Зерттеу жұмысы бойынша «мифологем» терминіне келтірілген анықтамаларды қорытындылай келе келесідей қорытындыға келуге болады:

- Мифологиялық сюжет пен мифологиялық кейіпкер жайлы айтылуы;
- Мифологиялық жүйеде жиі қайталанатын мотив немесе сюжет;
- Тұрақты мифологиялық образдар, кейіпкерлер мен жағдаяттар

Қорыта айтқанда, мифологиялық шығармалардағы сюжет желісі әлем халықтарының мифологиялық сюжеттерімен салыстыра отырып, белгілі бір ұлт тарихы мен дүниетанымының тарих қойнауында жатқандығын көрсетеді. Сондықтан мифологем – ертеде адамзат баласының қоршаған ортаны түсінуге бағытталған таным түсінігі ретінде әлемді танудағы өзіндік құрылымға ие сюжет желілерінің бір сипаты екендігін ұсынады. Ал олардың (мифологемалардың) қазақ әдебиетінің жауһар қазынасы – батырлар жырында көрініс табуы халқымыздың этномәдени-танымдық ерекшеліктері ретінде мифтік ойлау, таным мен наным-сенім негізіндегі мәліметтерді ұсынатын дереккөздің бірі. Сол арқылы қазақ дүниетанымындағы мифтік ұғымның, танымның тарихи һәм тілдік дамуын анықтауда мифологемдердің рөлі ерекше екендігін анықтаймыз.

Әдебиеттер тізімі

- 1 Франкфорт Г.А, Франкфорт Г., Уилсон Дж., Якобсон Т. В преддверии философии: Духовные искажения древнего человека. / Г.А. Франкфорт, Г. Франкфорт, Дж. Уилсон, Т. Якобсон - Москва: Издательство «Наука» , 1984. – 236 с.
- 2 Қоңыратбаев Ә. Қазақ фольклорының тарихы. / Ә. Қоңыратбаев - Алматы, 1993. - 288 б.
- 3 Қасқабасов С. Таңдамалы. / С. Қасқабасов - Астана: Фолиант, 2014. - 320 б.
- 4 Қондыбай С. Арғықазақ мифологиясы. / С. Қондыбай - Алматы: Үш қиян, 2003. - 387 б.
- 5 Қабдолов З. Сөз өнері. / З. Қабдолов - Алматы, «Санат», 2002. - 360 б.
- 6 Дьяконов И.М. Архаические мифы Востока и Запада. / И.М. Дьяконов – Москва: Либроком, 2009. - 248 с.
- 7 Маслова В.А. Лингвокультурология. / В.А. Маслова - Москва: Академия, 2001. - 202 с.
- 8 Юнг К.Г. Архетип и символ. / К.Г. Юнг - Москва: Канон, 1991. - 330 с.
- 9 Вишина М. Парадигма ключових понять мифологічного аналізу художнього тексту. / М. Вишина // Вісник Житомирського державного університету, Філологічні науки. 2010. - Вип. 55. - С. 140-143.
- 10 Гуцол С. Психологічні особливості структурних складових неоміфологічного нарративу / С. Гуцол // Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка. - 2011. - Вип. 1. - С. 103-108.

11 Коляда О.В. Поняття «міфопоетика» / О.В. Коляда // Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка, 2005. - № 22. - С. 198-199.

12 Бовсунівська Т. Міфологема як резистентний складник літератури / Т. Бовсунівська // Дивослово. – Киев, 2010. - № 8. - С. 49-52.

13 Айтмұхамбетова Ж.Ә. Қазіргі қазақ поэзиясындағы аққу мифологемасы / Ж.Ә. Айтмұхамбетова // әл-Фараби атындағы ҚазҰУ Хабаршысы. Филология сериясы. - 2018. - Т. 112. - №4. - 26-30 б.

14 Хайрулина О.И. Лингвистический аспект становления антропоцентров в древнеанглийском эпическом тексте: дисс. канд. филол. наук по специальности 10.02.04 – Германские языки. / О.И. Хайрулина – Архангельск, 2007. – 196 с.

Анеля Назарова, Нурлан Мансуров

Международный казахско-турецкий университет им Х.А. Ясави, Туркестан, Казахстан

Этимологическая характеристика термина «мифологем»

Аннотация. В настоящее время на стадии становления и развития человечества изучение его культуры, обычаев и традиций, национальных особенностей имеет значение. Совершенствование сознания человека в понимании окружающей среды стало социальным значением в общественной культурной жизни. Культура любого этноса проявляется через миф. В целом мир в развитии человечества разворачивается через мифические легенды, сохраненные на протяжении тысячи лет в познании мира и этой вселенной. В мифе отражаются такие мысли, как дух народа, его бытие, природа и жизнь. В статье рассматривается значимое понятие – «мифологема», употребление которого связано с психологом К.Г. Юнг. Основная концепция исследования заключается в том, что учитывались высказывания ученых-исследователей и определения в терминологических словарях. Описан термин «мифологема», сохранившийся в национальной памяти любой этнической группы, проявляющийся в культуре каждой нации. В расшифровке термина обозначена связь понятий «архетип-мифоним-мифологема-мифема». В ходе анализа работы были систематизированы определения термина.

Ключевые слова: миф, мифология, мифологема, мифема, мифический сюжет.

Anelya Nazarova, Nurlan Mansurov

Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University, Turkestan, Kazakhstan

Etymological Characteristics of the Term «Mythologeme»

Abstract. Currently, at the stage of formation and development of the mankind, the study of its culture, customs and traditions, national characteristics is important. Improvement of human consciousness in understanding the environment has become a social value in social and cultural life. The culture of any ethnic group is manifested through the myth. In a whole, the world in human development exists in mythical legends kept for thousands of years in the knowledge of the world and the universe. The article deals with a significant concept –“mythologeme”, in which the usage of this term is associated with the psychologist K.G.Jung. In the study the etymological significance of this term is considered. The main concept of the study is that the statements of researchers and definitions in terminological dictionaries were taken into account. The term «mythologeme» preserved in national memory of any ethnic group and manifested in the culture of each nation is described. During the analysis of the work, the definitions of the term had been systematized.

Key words: myth, mythology, mythologeme, mytheme, mythical plot.

References

- 1 Frankfort G.A, Frankfort G., Uilson Dzh., YAkobson T.V Preddverii filosofii: Duhovnye iskazaniya drevnego cheloveka. (Izdatelstvo «Nauka», Moscow, 1984, 236 p.). [in Russian]
- 2 Konyratbaev A. The history of Kazakh folklore [History of Kazakh folklore]. (Almaty, 1993, 288 p.). [in Kazakh]
- 3 Kaskabassov S.A. Tandamaly [Research]. (Foliant, Astana, 2014, 320 p.). [in Kazakh]
- 4 Kondybay C. Argykazakh mythologyasy [Argypitian mythology]. (Ush Kiyan, Almaty, 2004, 504 p.) [in Kazakh]
- 5 Kabdolov Z. Soz oneri [Art of speech]. (Almaty, 2002, 360 p.). [in Kazakh]
- 6 Dyakonov I.M. Arkhaicheskie mify Vostoka i Zapada [Archaic myths of the East and West]. (Librokom, Moscow, 2009, 248 p.). [in Russian]
- 7 Maslova V.A. Cultural Linguistics [Linguoculturology]. (Academy, Moscow, 2001, 202 p.). [in Russian]
- 8 Jung K.G. Arkhetip i simvol [Archetype and symbol]. (Academy, Moscow, 1991, 330 p.). [in Russian]
- 9 Vishina M. Paradyhma klyuchovykh ponyat' mifolohichnoho analizu khudozhn'oho tekstu [Paradigm of key concepts of mythological analysis of artistic text]. Zhytomyr'sk: Visnyk Zhytomyrs'koho derzhavnoho universytetu, 2010. - Vyp. 55. Filolohichni nauky. (Bulletin of the Zhytomyr State University, Zhytomyrsk, 2010, Issue 55, Philological Sciences, 140-143 p.). [in Ukrainian]
- 10 Gutsol S. Psykholohichni osoblyvosti strukturnykh skladovykh neomifolohichnoho naratyvu [Psychological features of the structural components of the neomyphological narrative]. (Bulletin of NTUU «KPI». Philosophy. Psychology. Pedagogy. 2011, Issue. 1, 103-108 p.). [in Ukrainian]
- 11 Kolyada O.V. Ponyattya «mifopoetyka» [The concept of «mythopoetics»]. (Journal of Zhytomyr State University Franko, 2005, 198-199 p.). [in Ukrainian]
- 12 Bovsunivska T. Mifolohema yak rezystentnyy skladnyk literatury [Mythologema as a Resistance Component of Literature]. (Divoslovo, Kiev, 2010, 8, 49-52 p.). [in Ukrainian]
- 13 Aitmukhambetova ZH.A. Qazirgi qazaq poziyasındagy aqqu mifologemasy [Swan mythology in modern Kazakh poetry]. (Al-Farabi KazNU Bulletin. Series of Philology, 4 (112), Almaty, 2008, 26-30 p.). [in Kazakh]
- 14 Khayrulina O.I. Lingvisticheskiy aspekt stanovleniya antropotsentrov v drevneangliyskom epicheskom tekste: Diss. kand. filol. nauk. 10.02.04 – germanskiye yazyki [Linguistic aspect of the formation of anthropocenters in the Old English epic text: Diss. Cand. filol. Sciences], (Arkhangelsk, 2007, 196 p.). [in Russian]

Авторлар туралы мәлімет:

Назарова Анеля – гуманитарлық ғылымдар магистрі, докторант, Қожа Ахмет Ясауи атындағы ХҚТУ, Б.Саттарханов даңғылы, 29, Түркістан, Қазақстан.

Мансұров Нұрлан – филология ғылымдарының кандидаты, Қожа Ахмет Ясауи атындағы ХҚТУ, Б.Саттарханов даңғылы, 29, Түркістан, Қазақстан.

Nazarova Anelya – Master of Humanities sciences, PhD student, Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University, B.Sattarkhanov avenue, 29, Turkestan, Kazakhstan.

Mansurov Nurlan – Candidate of philological sciences, Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University, B.Sattarkhanov avenue, 29, Turkestan, Kazakhstan.

**«Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы.
Филология сериясы» журналында мақала жариялау ережесі**

1. Журналдың мақсаты. Филология ғылымдарының өзекті мәселелерін, тіл және әдебиетті оқыту әдістемелерін және де ғылыми конференциялардың ең маңызды материалдарын, библиографиялық шолу мен сын пікірлерді көрсететін әдебиеттану және тілтану саласындағы мұқият тексеруден өткен ғылыми жұмыстарды жариялау.

2. Журналда мақаланы жариялаушы автор Ғылыми басылымдар бөліміне (*мекен-жайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қаласы, Қ.Сәтпаев көшесі, 2, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Бас ғимарат, 402 кабинет*) қолжазбаның қол қойылған бір дана қағаз нұсқасын тапсыру және **Word** форматындағы электронды нұсқасын **vest_phil@enu.kz** электрондық поштасына жіберу қажет. Қағазға басылған мақала мәтіні мен электронды нұсқасы бірдей болулары қажет. Мақаламен бірге автордың жұмыс орнынан алынған **Ілеспе хат** та тапсырылуы қажет. Мақалалар **қазақ, орыс, ағылшын** тілдерінде қабылданады.

3. Авторлардың редакцияға мақалаларды жіберуі «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысында» басуға және шет тіліне аударып, қайта басуға келісімін білдіреді. Автор мақаланы редакцияға жіберу арқылы өз туралы мәліметтің дұрыстығына, мақала көшірілмегендігіне (плагиаттың жоқтығына) және басқа да заңсыз көшірмелердің жоқтығына, барлық көшірмелердің, кестелердің, сұлбалардың, иллюстрациялардың тиісті түрде рәсімделгеніне кепілдеме береді.

4. Ұсынылатын мақала көлемі (жекедеректер мен әдебиеттер тізімін қоса):
- мақалалар үшін - 8 беттен 16 бетке дейін;
- сын пікірлер (монографияға, кітапқа) және конференция туралы пікір - 6 дан 12 бетке дейін.

5. Мақалаға қойылатын талаптар:

- **Microsoft Word** (docx) форматындағы файлда;
- **Times New Roman** шрифінде;
- жақтау жолағы 2x2x2x2;
- 1,5 жоларалық интервалы;
- 14 кегл;
- мәтінді жақтау көлеміне сәйкестендіру керек;
- Әрбір азатжол қызыл сызықтан басталуы қажет (1 см шегініс);
- **транслитерация** Library of Congress (LC) жүйесінде жасалуы керек.

Мақаланың құрылымы:

XҒТАР <http://grnti.ru/> - бірінші жолдың сол жақтауында;

Автор(лар)дың аты-жөні – жолдың ортасында **қою әріппен** жазылады;

Мекеменің толық атауы, қаласы, мемлекеті (егер авторлар әртүрлі мекемелерде жұмыс істесе, онда автордың тегі мен тиісті мекеменің қасында бірдей белгіше қойылады) Автор(лар)дың **E-mail-ы** – жақша ішінде (*курсивпен*);

Мақала атауы – жолдың ортасында (жартылай қою кіші әріппен жазылады)

Аңдатпа – (100-200 сөз) формуласыз, мақаланың атауын мейлінше қайталамауы қажет; әдебиеттерге сілтемелер болмауы қажет; мақаланың құрылысын (кіріспе, зерттеу әдіснамасы мен әдістемесі, зерттеу нәтижелері, қорытынды) сақтай отырып, мақаланың қысқаша мазмұны берілуі қажет.

Түйін сөздер («Түйін сөздер» сөз тіркесі **жартылай қоюмен** белгіленеді) (5-8 сөз немесе сөз тіркестері) - Түйін сөздер зерттеу тақырыбын өте дәл бейнелеу керек, сонымен қатар, ақпараттық-ізвестіру жүйелерінде мақаланы жеңіл табуға мүмкіндік беретін мақала мәтінінің терминдерін және де басқа маңызды ұғымдарды қамтуы қажет.

Мақаланың негізгі мәтіні кіріспені, мақсат пен міндеттерді қоюылуын, зерттеу тақырыбы бойынша жұмыстардың шолуын, зерттеу әдістерін, нәтижелері/талқылауы,

қорытынды қамтуы қажет (жоларалық интервал - 1, азат жол «қызыл жолдан» - 1 см, беттеу жолағы – еніне сай жасалады).

Кестелер, суреттер – аталғаннан кейін орналастырылады. Әр иллюстрация қасында оның аталуы болуы қажет. Сурет айқын әрі сканерден өтпеген болуы керек.

Мақаладағы формулалар тек мәтінде оларға сілтеме берілсе ғана нөмірленеді.

Жалпы қолданыста бар аббревиатуралар мен қысқартулардан басқаларына міндетті түрде алғаш қолданғанда түсініктеме берілуі қажет.

Қаржылай көмек туралы ақпарат бірінші бетте көрсетіледі.

Әдебиеттер тізімі. Мәтінде әдебиеттерге сілтеме тікжақшаға алынады. Мәтіндегі әдебиеттер тізіміне сілтемелердің нөмірленуі мәтінде қолданылуына қатысты жүргізіледі: мәтінде кездескен әдебиетке алғашқы сілтеме [1, 153 б.] арқылы, екінші сілтеме [2, 185 б.] арқылы т.с.с. жүргізіледі. Мақаланың негізгі мәтініндегі кітапқа сілтеме қолданылған беттерді көрсету керек (мысалы, [1, 45 б.].)

Жарияланбаған еңбектерге сілтемелер жасалмайды. Сонымен қатар, рецензиядан өтпеген басылымдарға да сілтемелер жасалмайды (әдебиеттер тізімін, әдебиеттер тізімінің ағылшынша әзірлеу үлгісін төмендегі мақаланы рәсімдеу үлгісінен қараңыз).

Мақала соңындағы әдебиеттер тізімінен кейін библиографиялық мәліметтер орыс және ағылшын тілінде (егер мақала қазақ тілінде жазылса), қазақ және ағылшын тілінде (егер мақала орыс тілінде жазылса), орыс және қазақ тілінде (егер мақала ағылшын тілінде жазылған болса) беріледі.

Авторлар туралы мәлімет: аты-жөні, ғылыми атағы, қызметі, жұмыс орны, жұмыс орнының мекенжайы, телефон, e-mail – қазақ, орыс және ағылшын тілінде толтырылады.

6. Қолжазба мұқият тексерілген болуы қажет. Техникалық талаптарға сай келмеген қолжазбалар қайта өңдеуге қайтарылады. Қолжазбаның кейін қайтарылуы, оның журналда басылуына жіберілуін білдірмейді.

7. Электронды корректурамен жұмыс істеу. Ғылыми басылымдар бөліміне түскен мақалалар жабық (анонимді) тексеруге жіберіледі. Эксперттер ұсынылған мақалаға оның жариялау мүмкіндігі, жақсарту қажеттілігі немесе қабылданбауы туралы дәлелді қорытындысын қамтитын жазбаша сын пікір береді. Жарамсыз деп таныған мақала қайтара қарастырылмайды. Мақаланы түзетуге ұсыныс берген жағдайда авторлар үш күн аралығында мақаланың корректурасын жіберу керек. Мақаланың түзетілген нұсқасы мен автордың рецензентке жауабы редакцияға жіберіледі. Оң сын пікірлер алған мақалалар оларды талқылау және басылымға бекіту үшін журналдың редакциялық алқасына ұсынылады.

Журналдың басылым жиілігі: жылына 4 рет.

8. Төлемақы. Басылымға рұқсат етілген мақала авторларына келесі реквизиттер бойынша төлем жасау қажет (ЕҰУ қызметкерлері үшін - 4500 теңге; басқа ұйым қызметкерлеріне - 5500 теңге).

Реквизиттер:

- 1) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК банка: КСЖВКЗКХ
ИИК: KZ978562203105747338
Кбе 16
Кнп 859- за статью

- 2) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Bank RBK»
Бик банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кнп 859 – за статью

- 3) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847
Кбе 16
Кнп 859 – за статью

- 4) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кнп 859. - за статью

«Мақала үшін, автордың АТЫ-ЖӨНІ»

Provisions on articles submitted to the journal “Bulletin of the L.N. Gumilyov Eurasian National University. Philology Series”

1. Goal of the journal. Publication of carefully selected original scientific papers in the fields of literary studies, linguistics, reflecting the actual problems of philology, language and literature teaching methods, most significant proceedings of scientific conferences, bibliographic summaries and reviews.

2. An author who wishes to publish a paper in the journal must submit the paper in one hard copy (printed version), signed by the author, to the scientific publication office (at the address: 010008, the Republic of Kazakhstan, Nur-Sultan, Satpayev St., 2. The L.N. Gumilyov Eurasian National University, Main Administrative Building, Office 402) and by e-mail **vest_phil@enu.kz** in **Word** format. At the same time, strict compliance between Word-version and the hard copy is required. And also the authors need to submit a cover letter.

Language of publications: Kazakh, Russian, English.

3. Submission of papers to the scientific publication office means the authors' consent to the right of the Publisher, the L.N. Gumilyov Eurasian National University, to publish papers in the journal and their re-publication in any foreign language. By submitting the text of the paper for publication in the journal, the author guarantees the correctness of all information about themselves, lack of plagiarism and other forms of unauthorized use in the article, proper formulation of all borrowings of text, tables, diagrams, and illustrations.

4. The recommended volume of the paper (including metadata and references):

- for papers – between 8-16 pages;
- for reviews (of monographs, books), reviews on conferences – between 6-12 pages.

5. Text formatting requirements:

- Microsoft Word file format (docx);
- Times New Roman font;
- the size of the fields 2 * 2 * 2 * 2;
- line spacing 1,0;
- size 14;
- text alignment in width;
- each paragraph beginning with the main line (indent 1 cm);
- transliteration is carried out according to the Library of Congress (LC) system.

Structure of the article:

IASTI <http://grnti.ru/> – first line, left

The content of the metadata about the author (see Рәсімдеу үлгісі / Paper template)

Initials and Surname of the author (s) – center alignment, italics

Full name of the affiliation, city, country (if the authors work in different organizations, you need to put the same icon next to the name of the author and the corresponding organization)

Author's e-mail (s) – in brackets (italics)

Paper title – center alignment (bold)

Abstract (100-200 words) must not contain formulas or repeat the content of the paper; it must not contain bibliographic references; it must reflect the summary of the paper, preserving the structure of the paper – introduction, methodology and research methods, research results, conclusion.

Key words (the phrase «Keywords» is bold) (5-8 words/word groups). Keywords must be extremely accurate to reflect the subject area of the study, include terms from the text of the paper and other important concepts that make it possible to facilitate and expand the possibilities of finding the paper by means of an information retrieval system).

The main text of the paper must contain an introduction, setting goals and objectives, a review of works on the research topic, research methods, results / discussions conclusion / conclusions – line spacing – 1, «main line» indent – 1.25 cm, justified alignment.

Tables, figures must be placed after the mention. Each illustration must be followed by the inscription. Figures should be clear, clean, and unscanned. Only those formulas referenced in the text are subjected to numbering.

All abbreviations and shprttenings, with the exception of obviously well-known, must be decoded when first used in the text.

Information about the financial support of the work is indicated on the first page in the form of a footnote.

References. In the text, references are indicated in square brackets. References must be numbered strictly in the order of mention in the text. The first reference in the text to a reference must have the number [1, 153 p.], the second – [2, 185 p.], Etc. The reference to the book in the main text of the article should be accompanied by an indication of the pages used (for example, [1, 45 p.]). Links to unpublished works are not allowed. Undesirable references to unlicensed publications are not recommended (examples of the description of the list of references, descriptions of the list of references in English, see below in the sample article).

At the end of the paper, after the list of references, it is necessary to indicate bibliographic data in Russian and English (if the paper is in Kazakh), in Kazakh and English (if the paper is in Russian) and in Russian and Kazakh (if the paper is in English language).

Information about the authors: last name, first name, patronymic, scientific degree, position, affiliation, full business address, telephone, e-mail – in Kazakh, Russian and English.

6. The manuscript must be carefully verified. Non-compliant manuscripts will be returned for revision. Returning for revision does not mean that the manuscript has been accepted for publication.

7. Work with electronic proofreading. Papers submitted to the Department of Scientific Publications (editing office) are sent for anonymous review. Experts give a written review of the submitted paper with a reasoned conclusion about the possibility of its publication, the need to send for revision or (rejection) of the paper. Papers that have received a negative review are not accepted for reconsideration. Authors should, within three days, send the proofreading of the paper if it is decided to finalize the paper. Corrected versions of papers and the author's response to the reviewer are sent to the editor. Papers with positive reviews are submitted to the editorial board of the journal for discussion and approval for publication.

Periodicity of the journal: 4 times a year.

8. Payment. Authors who have received a positive opinion on publication must pay to the following banking details (for ENU employees – 4,500 KZT, for outside organizations – 5,500 KZT).

Реквизиты:

- 1) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК банка: КСЖВКЗКХ
ИИК: KZ978562203105747338
Кбе 16
Кпн 859- за статью

- 2) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Bank RBK»
Бик банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кпн 859 – за статью

- 3) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847
Кбе 16
Кпн 859 – за статью

- 4) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кпн 859. - за статью

«For the publication, Name of the author»

Положение о рукописях, представляемых в журнал «Вестник Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева. Серия Филология»

1. Цель журнала. Публикация тщательно отобранных оригинальных научных работ в области литературоведения и языкознания, отражающих актуальные проблемы филологических наук, методы преподавания языка и литературы, а также наиболее значимые материалы научных конференций, библиографические обзоры и рецензии.

2. Автору, желающему опубликовать статью в журнале, необходимо представить рукопись в твердой копии (распечатанном варианте) в одном экземпляре, подписанном автором, в Отдел научных изданий (по адресу: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. Сатпаева, 2, Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, Учебно-административный корпус, каб. 402) и по e-mail vest_phil@enu.kz. При этом должно быть строго выдержано соответствие между Word-файлом и твердой копией. А также авторам необходимо представить **сопроводительное письмо**.

Язык публикаций: казахский, русский, английский.

3. Отправление статей в редакцию означает согласие авторов на право Издателя – Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева – публикации статей в журнале и переиздания их на любом иностранном языке. Представляя текст работы для публикации в журнале, автор гарантирует правильность всех сведений о себе, отсутствие плагиата и других форм неправомерного заимствования в рукописи, надлежащее оформление всех заимствований текста, таблиц, схем, иллюстраций.

4. Рекомендованный объем (включая метаданные и список литературы):

- для статей – от 8 до 16 страниц;
- для рецензий (на монографии), отзывов о конференциях – от 6 до 12 страниц.

5. Требования к форматированию текста:

- формат файла Microsoft Word (docx);
- шрифт Times New Roman;
- размер полей 2*2*2*2;
- междустрочный интервал 1,0; – кегль 14;
- выравнивание текста по ширине;
- каждый абзац должен начинаться с красной строки (отступ 1 см);
- транслитерация осуществляется по системе Library of Congress (LC).

Схема построения статьи:

ГРНТИ <http://grnti.ru/> – первая строка, слева

Содержание метаданных об авторе (см. Рәсімдеу үлгісі/Образец оформления статьи/ Template)

Инициалы и фамилия автора(ов) – выравнивание по центру (начертание курсивом)

Полное наименование организации, город, страна (если авторы работают в разных организациях, необходимо поставить одинаковый значок около фамилии автора и соответствующей организации)

E-mail автора(ов) – в скобках (начертание курсивом)

Название статьи – выравнивание по центру (начертание полужирным)

Аннотация (100-200 слов) не должна содержать формулы, по содержанию повторять название статьи; не должна содержать библиографические ссылки; должна отражать краткое содержание статьи, сохраняя структуру статьи – введение, методологию и методику исследования, результаты исследования, заключение.

Ключевые слова (словосочетание «Ключевые слова» выделяется полужирным) (5-8 слов/словосочетаний). Ключевые слова должны предельно точно отражать предметную область исследования, включать термины из текста статьи и другие важные понятия, позволяющие об-

легчить и расширить возможности нахождения статьи средствами информационно-поисковой системы).

Основной текст статьи должен содержать введение, постановку цели и задач, обзор работ по теме исследования, методы исследования, результаты/обсуждение, заключение/выводы – межстрочный интервал – 1, отступ «красной строки» – 1,25 см, выравнивание по ширине.

Таблицы, рисунки необходимо располагать после упоминания. С каждой иллюстрацией должна следовать надпись. Рисунки должны быть четкими, чистыми, несканированными. В статье нумеруются лишь те формулы, на которые по тексту есть ссылки.

Все аббревиатуры и сокращения, за исключением заведомо общеизвестных, должны быть расшифрованы при первом употреблении в тексте.

Сведения о финансовой поддержке работы указываются на первой странице в виде сноски.

Список литературы. В тексте ссылки обозначаются в квадратных скобках. Ссылки должны быть пронумерованы строго по порядку упоминания в тексте. Первая ссылка в тексте на литературу должна иметь номер [1, 153 с.], вторая - [2, 185 с.] и т.д. Ссылка на книгу в основном тексте статьи должна сопровождаться указанием использованных страниц (например, [1, 45 с.]). Ссылки на неопубликованные работы не допускаются. Нежелательны ссылки на нерцензируемые издания (примеры описания списка литературы, описания списка литературы на английском языке см. ниже в образце оформления статьи).

В конце статьи, после списка литературы, необходимо указать библиографические данные на русском и английском языках (если статья оформлена на казахском языке), на казахском и английском языках (если статья оформлена на русском языке) и на русском и казахском языках (если статья оформлена на английском языке).

Сведения об авторах: фамилия, имя, отчество, научная степень, должность, место работы, полный служебный адрес, телефон, e-mail – на казахском, русском и английском языках.

6. Рукопись должна быть тщательно выверена. Рукописи, не соответствующие техническим требованиям, будут возвращены на доработку. Возвращение на доработку не означает, что рукопись принята к опубликованию.

7. Работа с электронной корректурой. Статьи, поступившие в Отдел научных изданий (редакция), отправляются на анонимное рецензирование. Эксперты дают письменную рецензию на представленную статью с мотивированным заключением о возможности ее опубликования, необходимости направить на доработку или (отклонении) статьи. Статьи, получившие отрицательную рецензию, к повторному рассмотрению не принимаются. Авторам в течение трех дней необходимо отправить корректуру статьи в случае принятия решения о доработке статьи. Исправленные варианты статей и ответ автора рецензенту присылаются в редакцию. Статьи, имеющие положительные рецензии, представляются редколлегии журнала для обсуждения и утверждения для публикации.

Периодичность журнала: 4 раза в год.

8. Оплата. Авторам, получившим положительное заключение к опубликованию, необходимо произвести оплату по следующим реквизитам (для сотрудников ЕНУ – 4500 тенге, для сторонних организаций – 5500 тенге):

Реквизиты:

- 1) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК банка: КСЖВКЗКХ
ИИК: KZ978562203105747338
Кбе 16
Кпн 859- за статью

- 2) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Bank RBK»
Бик банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кпн 859 – за статью

- 3) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847
Кбе 16
Кпн 859 – за статью

- 4) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кпн 859. - за статью

«За публикацию ФИО автора»

Редактор: Дихан Қамзабекұлы
Шығарушы редактор: І.Р. Құрманғалиев
Дизайн: Ілияс Рысбекұлы

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
ХАБАРШЫСЫ. Филология сериясы.
- 2019. - 3 (128). - Нұр-Сұлтан: ЕҰУ. 160-б.
Шартты б.т. - 18,0 Таралымы - 30 дана

Мәтін мазмұнына типография жауап бермейді.

Редакция мекенжайы: 010008, Қазақстан Республикасы,
Нұр-Сұлтан қаласы, Қ. Сәтбаев көшесі, 2.
Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
Тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31-413)

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
баспасында басылды